

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Status spółki akcyjnej przed rejestracją

Author: Piotr Pinior

Citation style: Pinior Piotr. (2015). Status spółki akcyjnej przed rejestracją. W: A. Bielska-Brodziak (red.), " O czym mówią prawnicy, mówiąc o podmiotowości " (S. 297-317). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Status spółki akcyjnej przed rejestracją

Abstract: The issue of legal personality may be considered on many levels. What is of significant importance in terms of business activity is determining the point of time since which the established subject has been able to engage in trading. A specific example in this regard is illustrated by the formation of a joint stock company in accordance with the provisions of the Commercial Companies Code. The formation of a joint stock company is a complex process which involves different steps preceding the acquisition of legal personality by a joint stock company. Owing to the decision of the legislature, at the stage of forming a joint stock company we are dealing with two distinct phases. The first phase is the foundation period, in which the company does not have legal capacity. The second phase is the period of building up the organisation of the company, when the company already has legal capacity and may perform legal actions on its own behalf. As soon as the joint stock company has been signed into the Register of Entrepreneurs in the State Register Court, it becomes a legal person. The question is whether the moment of the acquisition of legal capacity by a joint stock company was adequately determined by the legislature. It should be also considered how the created joint stock company should be treated in the period in which it still does not have legal capacity. Interpretative doubts arising in connection with the legal nature of a joint-stock company in the different phases of its establishing prior to the registration, prompted to begin deliberations regarding the status of a joint-stock company prior to the registration.

Key words: joint stock company, company in the stage of building up its organisation, start-up phase of a company, registration of a company, founders

Tworzenie spółki akcyjnej jest złożonym procesem, który obejmuje szereg czynności przewidzianych w przepisach Kodeksu spółek handlowych, zmierzających do utworzenia spółki akcyjnej, które zostają zakończone z chwilą złożenia wniosku o wpis spółki do rejestru przedsiębiorców, zaś z chwilą wpisu do rejestru spółka akcyjna nabywa osobowość prawną. Jeszcze przed zarejestrowaniem spółki powstaje spółka akcyjna w organizacji, będąca

jednostką organizacyjną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, w rozumieniu art. 33¹ k.c. W zależności od okoliczności związanych z tworzeniem spółki akcyjnej, nabycie podmiotowości prawnej przez spółkę akcyjną w organizacji może być poprzedzone etapem tzw. przedspółki w organizacji, która podmiotowości prawnej nie posiada. Stąd celem niniejszego artykułu jest charakterystyka i ocena statusu spółki akcyjnej przed rejestracją w obu wspomnianych etapach, co związane jest z momentem nabycia podmiotowości prawnej przez spółkę w organizacji.

Etapy tworzenia spółki akcyjnej

Do utworzenia spółki akcyjnej konieczne jest dokonanie co najmniej następujących czynności: podpisanie statutu przez założycieli, powołanie organów spółki, złożenie oświadczeń o objęciu akcji, wniesienie wkładów na pokrycie kapitału zakładowego i wpis spółki do rejestru (art. 306 k.s.h.). Jeżeli do spółki akcyjnej mają zostać wniesione wkłady niepieniężne, bądź spółka ma nabyć mienie przed jej zarejestrowaniem lub planowana jest wypłata wynagrodzenia za usługi świadczone przy tworzeniu spółki, konieczne staje się dokonanie dodatkowych czynności, jakimi są sporządzenie sprawozdania założycieli (art. 311 k.s.h.) i opinia biegłego rewidenta (art. 312 k.s.h.)¹. Ze względu na złożoność procesu tworzenia spółki akcyjnej, można w pierwszej kolejności wyróżnić etap przygotowawczy, obejmujący działania zmierzające do rozpoczęcia tworzenia spółki, m.in. wybór założycieli, określenie kręgu potencjalnych akcjonariuszy, wybór przedmiotu działalności spółki, uzgodnienie wysokości kapitału zakładowego, deklaracje odnośnie do wnoszonych wkładów. Etap ten nie jest regulowany w przepisach Kodeksu spółek handlowych, gdyż są to czynności przygotowawcze, które poprzedzają sporządzenie statutu, przy czym możliwe jest podpisanie przez przyszłych założycieli porozumień wstępnych, listów intencyjnych czy innych uzgodnień mających na celu doprowadzenie do utworzenia spółki akcyjnej².

¹ Nie dotyczy to przypadku, gdy przedmiotem wkładu niepieniężnego są aporty, o których mowa w przepisie art. 312¹ k.s.h.

² Por. A. BARCZAK-OPLUSTIL, K. OPLUSTIL: *Spółki kapitałowe w stadium organizacji*. Warszawa 2002, s. 47–56; S. WŁODYKA: *Kodeksowe spółki atypowe*. Warszawa 2004, s. 92–114; A. KIDYBA: *Atypowe spółki handlowe*. Wyd. 3. Warszawa 2011, s. 112; S. SOŁTYSIŃSKI w: *System Prawa Prywatnego*. T. 17B. Red. S. SOŁTYSIŃSKI. Warszawa 2010, s. 32–33; R. PABIS: *Tworzenie spółki akcyjnej*. Cz. 1. Pr.Spółek 2002, Nr 1, s. 17–19; R. POTRZESZCZ: *Tworzenie spółki kapitałowej w kodeksie spółek handlowych*. PPH 2000, nr 11, s. 12.

Następnie wyróżnić można etap „przedspółki” akcyjnej w organizacji³, który występuje przy zawiązaniu kwalifikowanym i obejmuje podpisanie statutu przez założycieli, wybór przyszłych organów spółki, sporządzenie sprawozdania założycieli i opinii biegłego oraz składanie przez akcjonariuszy oświadczeń o objęciu akcji. Etap ten nazywany jest także w literaturze okresem założycielskim⁴, etapem czynności założycielskich⁵ bądź etapem przedspółkowym⁶. Z momentem zawiązania spółki rozpoczyna się kolejny etap, tj. spółki akcyjnej w organizacji, kiedy przyszli akcjonariusze wnoszą wkłady do spółki na pokrycie kapitału zakładowego, sama zaś spółka, posiadając podmiotowość prawną, może już występować w obrocie. Ostatnim etapem jest rejestracja spółki w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Nabycie podmiotowości prawnej przez spółkę w organizacji związane jest zasadniczo z zawarciem umowy założycielskiej, określanym jako zawiązanie spółki, która w zależności od wspomnianych okoliczności zostaje zawarta na innym etapie tworzenia spółki akcyjnej. Umowa założycielska spółki akcyjnej ma złożony charakter, gdyż obejmuje statut spółki, podpisywany przez założycieli i sporządzany w formie aktu notarialnego, oraz oświadczenia o objęciu akcji (akty zawiązania) składane przez akcjonariuszy w formie aktu notarialnego. Do powstania spółki akcyjnej w organizacji dochodzi wskutek zawiązania spółki (art. 323 § 1 k.s.h.), czyli z chwilą objęcia wszystkich akcji (art. 310 § 1 k.s.h.). Tym samym zawarta zostaje umowa założycielska tworząca węzeł obligacyjny pomiędzy spółką i akcjonariuszami⁷. Jeżeli nie są wymagane czynności dodatkowe, wraz z podpisaniem statutu może nastąpić powołanie organów spółki i złożenie oświadczeń o objęciu akcji, co skutkować będzie jednocześnie powstaniem spółki akcyjnej w or-

³ Określenie „przedspółka” jest powszechnie przyjmowane w literaturze, por. S. SOŁTYSIŃSKI W: S. SOŁTYSIŃSKI, A. SZAJKOWSKI, A. SZUMAŃSKI, J. SZWAJA: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*. T. 3. Wyd. 3. Warszawa 2013, s. 195; W. POPIOLEK W: J.A. STRZĘPKA, E. ZIELIŃSKA, W. POPIOLEK, P. PINIOR: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*. Red. J.A. STRZĘPKA. Wyd. 6. Warszawa 2013, s. 707; A. SZUMAŃSKI W: W. PYZIOŁ, A. SZUMAŃSKI, I. WEISS: *Prawo spółek*. Wyd. 2. Bydgoszcz—Kraków 2004 r. s. 481; A. KIDYBA: *Atypowe spółki handlowe...*, s. 114; IDEM: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*. T. 2. Wyd. 10. Warszawa 2013, s. 168, który używa także określenia „spółka przedorganizacyjna”; S. WŁODYKA: *Kodeksowe spółki atypowe...*, s. 249; M. LITWIŃSKA-WERNER: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*. Wyd. 3. Warszawa 2007, s. 807; M. RODZYŃKIEWICZ: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*. Wyd. 4. Warszawa 2012, s. 619; M. MICHAŁSKI W: *Prawo spółek*. Red. A. KIDYBA. Warszawa 2013, s. 1239; M. RUSINEK W: *Prawo spółek*. Red. A. KIDYBA..., s. 1301.

⁴ Tak R. POTRZESZCZ W: J.P. NAWORSKI, R. POTRZESZCZ, T. SIEMIĄTKOWSKI, K. STRZELCZYK: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*. T. 3. Red. T. SIEMIĄTKOWSKI, R. POTRZESZCZ. Warszawa 2012, s. 138; M. MICHAŁSKI W: *Spółka akcyjna*. Red. A. KIDYBA. Warszawa 2008, s. 46.

⁵ M. TARSKA: *Podmiotowość prawna spółki kapitałowej w organizacji*. PUG 2001, nr 5, s. 5.

⁶ M. TAJER: *Tworzenie spółki akcyjnej — charakter prawny etapu przedspółkowego*. Acta Universitatis Wratislaviensis. Przegląd Prawa i Administracji LXIV, 2004, s. 247 i n.

⁷ Zob. także wyrok SN z 14.11.2013 r., II CSK 126/13, Lex nr 1413039.

ganizacji i nabyciem podmiotowości prawnej, stąd w literaturze używa się w tym przypadku określenia zawiązanie jednoczesne⁸. W przypadku, gdy wymagane są czynności dodatkowe, nie jest możliwe jednoczesne podpisanie statutu i złożenie oświadczeń o objęciu akcji, gdyż w oświadczeniach o objęciu akcji akcjonariusze stwierdzają, że zapoznali się ze sprawozdaniem założycieli i opinią biegłego oraz stwierdzają dokonanie wyboru pierwszych organów spółki (art. 313 i 314 k.s.h.). Przed złożeniem tych oświadczeń musi nastąpić zatem powołanie organów spółki, sporządzenie sprawozdania założycieli i opinii biegłego rewidenta, czyli czynności te dokonywane są przed powstaniem spółki w organizacji i nabyciem podmiotowości prawnej. Ten tryb tworzenia spółki akcyjnej określa się jako zawiązanie złożone⁹ albo zawiązanie kwalifikowane¹⁰.

Zasadniczo spółka akcyjna w organizacji powstaje z chwilą objęcia wszystkich akcji, jednakże szczególną regulację przewidział ustawodawca w przepisie art. 310 § 2 k.s.h. Jeżeli statut określa minimalną lub maksymalną wysokość kapitału zakładowego, wówczas spółka akcyjna w organizacji powstaje z chwilą objęcia przez akcjonariuszy takiej liczby akcji, których łączna wartość nominalna jest równa co najmniej wysokości kapitału zakładowego przewidzianego w art. 308 § 1 k.s.h., (tj. 100 tys. zł) oraz złożenia przez zarząd w formie aktu notarialnego oświadczenia o wysokości objętego kapitału zakładowego. Statut może zatem przewidywać określenie minimalnej wysokości kapitału zakładowego, nie niższej niż 100 tys. zł, maksymalnej wysokości kapitału zakładowego bądź w statucie można oznaczyć widełkowo wysokość kapitału zakładowego, np. od 100 tys. do 500 tys. zł. Jeżeli statut przewiduje minimalną wysokość kapitału zakładowego wyższą niż 100 tys. zł, wówczas wysokość objętego kapitału zakładowego musi mieścić się w granicach wyznaczonych przez statut, co oznacza, że zawiązanie spółki nastąpi z chwilą objęcia takiej liczby akcji, która odpowiada minimum kapitałowemu określonymu w statucie¹¹. Po zawiązaniu spółki możliwe jest

⁸ A. BARCZAK-OPLUSTIL, K. OPLUSTIL: *Spółki kapitałowe...*, s. 34; używane jest też określenie: zawiązanie „proste” — tak M. RODZYNKIEWICZ: *Kodeks spółek handlowych...*, s. 605.

⁹ A. SZUMAŃSKI w: W. PYZIOŁ, A. SZUMAŃSKI, I. WEISS: *Prawo spółek...*, s. 494; to określenie jest też używane na określenie sytuacji, w której akcje obejmowane są nie w jednym, lecz w kilku aktach notarialnych, tak np. A. BARCZAK-OPLUSTIL, K. OPLUSTIL: *Spółki kapitałowe...*, s. 34; M. RODZYNKIEWICZ: *Kodeks spółek handlowych...*, s. 605; T. SÓJKA: *Umowa objęcia akcji*. Warszawa 2012, s. 112.

¹⁰ W. POPIOŁEK w: J.A. STRZĘPKA, E. ZIELIŃSKA, W. POPIOŁEK, P. PINIOR: *Kodeks spółek handlowych...*, s. 696; R. POTRZESZCZ: *Tworzenie spółki kapitałowej...*, s. 13; A. SZUMAŃSKI w: W. PYZIOŁ, A. SZUMAŃSKI, I. WEISS: *Prawo spółek...*, s. 494; A. BARCZAK-OPLUSTIL, K. OPLUSTIL: *Spółki kapitałowe...*, s. 36; J. NAPIERAŁA, T. SÓJKA w: *Prawo spółek handlowych*. Red. A. KOCH, J. NAPIERAŁA. Wyd. 3. Warszawa 2011, s. 350.

¹¹ W. POPIOŁEK w: J.A. STRZĘPKA, E. ZIELIŃSKA, W. POPIOŁEK, P. PINIOR: *Kodeks spółek handlowych...*, s. 685; J. FRĄCKOWIAK w: J. FRĄCKOWIAK, A. KIDYBA, W. POPIOŁEK, W. PYZIOŁ, A. WI-

dalsze składanie oświadczeń o objęciu akcji, a ostateczna wysokość kapitału zakładowego zostanie doprecyzowana przez zarząd w oświadczeniu o wysokości objętego kapitału zakładowego.

„Przedspółka” spółki akcyjnej w organizacji

Jak już wcześniej zaznaczono, w przypadku zawiązania kwalifikowanego powstanie spółki akcyjnej w organizacji poprzedzone jest etapem wstępnym, w którym spółka nie posiada podmiotowości prawnej. Etap ten obejmuje podpisanie statutu przez założycieli, sporządzenie sprawozdania założycieli i poddanie go badaniu biegłego rewidenta oraz składanie oświadczeń o objęciu akcji. Dopiero z momentem złożenia ostatniego oświadczenia o objęciu akcji powstanie spółka w organizacji posiadająca podmiotowość prawną (wyjątkowo moment powstania spółki w organizacji jest odmienny w przypadku widełkowej emisji akcji). Przepisy o tworzeniu spółki akcyjnej regulują głównie przedmiot i sposób czynności podejmowanych w tym okresie, natomiast nie regulują charakteru prawnego „przedspółki” w organizacji. Znamienne jest, że wówczas aktywną rolę odgrywają wyłącznie założyciele spółki, czyli osoby, które podpisały statut, jednakże trudno przesądzić jednoznacznie, w jakim charakterze osoby te występują. Ustawa nie wskazuje przy tym minimalnej liczby założycieli spółki akcyjnej, stąd wystarczające jest, aby na tym etapie czynności dokonywał tylko jeden założyciel¹².

Zgodnie z przepisem art. 323 § 4 k.s.h., do praw i obowiązków oraz odpowiedzialności założycieli spółki, w okresie przed powstaniem spółki w organizacji, stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące spółki akcyjnej w organizacji. Przepis ten odnosić można wyłącznie do okresu założyciel-

TOSZ: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*. Red. W. PYZIOŁ. Warszawa 2008, s. 603; A. KIDYBA: *Kodeks...*, T. 2. Wyd. 10, s. 93; A. BARCZAK-OPLUSTIL, K. OPLUSTIL: *Spółki kapitałowe...*, s. 34; S. SOŁTYSIŃSKI W: S. SOŁTYSIŃSKI, A. SZAJKOWSKI, A. SZUMAŃSKI, J. SZWAJA: *Kodeks spółek handlowych...*, s. 127; T. SIEMIĄTKOWSKI, R. POTRZESZCZ W: J.P. NAWORSKI, R. POTRZESZCZ, T. SIEMIĄTKOWSKI, K. STRZELCZYK: *Kodeks spółek handlowych...*, s. 92; M. RODZYŃKIEWICZ: *Kodeks spółek handlowych...*, s. 584; M. LITWIŃSKA-WERNER: *Kodeks spółek handlowych...*, s. 783–784; R. PABIS: *Tworzenie spółki akcyjnej*. Cz. 2. Pr.Spółek 2002, nr 2, s. 30; M. BIENIAK W: J. BIENIAK, M. BIENIAK, G. NITA-JAGIELSKI, K. OPLUSTIL, R. PABIS, A. RACHWAŁ, M. SPYRA, G. SULIŃSKI, M. TOFEL, R. ZAWŁOCKI: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*. Wyd. 1. Warszawa 2011, s. 1041; A.W. WIŚNIEWSKI: *Konstrukcja prawna „niedookreślonego” („widełkowego”) kapitału zakładowego w spółce akcyjnej*. W: *Prawo handlowe XXI wieku. Czas stabilizacji, ewolucji, czy rewolucji. Księga jubileuszowa Prof. Józefa Okolskiego*. Red. M. MODRZEJEWSKA. Warszawa 2010, s. 1277.

¹² W. POPIOLEK; J. FRĄCOWIAK W: J. FRĄCOWIAK, A. KIDYBA, W. POPIOLEK, W. PYZIOŁ, A. WIŚNIEWSKI: *Kodeks spółek handlowych...*, s. 563; M. RODZYŃKIEWICZ: *Kodeks spółek handlowych...*, s. 570.

skiego od momentu podpisania statutu, gdyż właśnie z tą chwilą osoby podpisujące statut uzyskują status założycieli, zatem reguła wyrażona w przepisie art. 323 § 4 k.s.h. nie znajduje zastosowania do okresu negocjacyjnego, sprzed podpisania statutu¹³. Niewątpliwie zatem mają oni prawo (i obowiązek) reprezentowania w zakresie czynności powierzonych im w okresie założycielskim na mocy ustawy (np. złożenie wniosku do sądu rejestrowego o wyznaczenie biegłego rewidenta w celu zbadania sprawozdania założycieli) oraz ponoszą odpowiedzialność za skutki dokonanych czynności (w szczególności na podstawie przepisu art. 480 k.s.h. za szkody wyrządzone przy tworzeniu spółki bądź na podstawie przepisu art. 481 k.s.h. za przyznanie bezprawnie nadmiernych korzyści). Należy postawić pytanie czy w tym okresie dochodzi już do wytworzenia pewnej struktury organizacyjnej przyszłej spółki, czy też osoby te działają wyłącznie w imieniu własnym, stanowiąc tym samym odrębną kategorię osób, którym ustawodawca przypisuje jedynie prawo i obowiązek dokonania określonych czynności na etapie wstępnym, prowadzącym do powstania spółki w organizacji.

W tym miejscu zaznaczyć należy w pierwszej kolejności, iż z nieco podobną sytuacją mamy do czynienia na gruncie osobowych spółek handlowych. Spółki osobowe, będące jednostkami organizacyjnymi nie posiadającymi osobowości prawnej, którym ustawa nadaje zdolność prawną (art. 33¹ k.c.), powstają z chwilą wpisu do KRS i z tym momentem nabywają podmiotowość prawną. Wpis do rejestru poprzedzony jest zawarciem umowy spółki, wskutek czego dochodzi do jej zawiązania, jednakże w okresie od zawiązania do wpisu do rejestru spółka nie posiada podmiotowości prawnej. W literaturze dominuje pogląd, iż do spółki osobowej przed rejestracją należy odpowiednio stosować przepisy o spółce cywilnej, choć oczywiście spółką cywilną nie jest ze względu na odmiennie uregulowane zasady odpowiedzialności (art. 25¹ § 2, 109 § 2, 134 § 2 k.s.h.), stąd przepisy te stosować należy jedynie odpowiednio¹⁴. Można zatem postawić pytanie, czy zasadne jest utożsamianie „przedspółki” akcyjnej w organizacji z konstrukcją „przedspółki” osobowej w organizacji, a tym samym, czy sytuacja jest analogiczna do sytuacji spółek osobowych przed zarejestrowaniem i można by stosować w tym wypadku odpowiednio przepisy o spółce cywilnej? Moim zdaniem należy przyjąć, że konstrukcje te są odmiennie i nie można ich ze sobą utożsamiać. W przypadku spółek osobowych przed zarejestrowaniem

¹³ A. BARCZAK-OPLUSTIL, K. OPLUSTIL: *Spółki kapitałowe...*, s. 59; S. WŁODYKA: *Kodeksowe spółki atypowe...*, s. 250; A. KIDYBA: *Atypowe spółki handlowe...*, s. 114.

¹⁴ Zob. na ten temat P. PINIOR: *Charakter prawny spółek osobowych w stadium organizacji*. Pr. Spółek 2009, nr 7–8, s. 34–43 wraz z powołaną tam literaturą; odmiennie W.J. KATNER, J. JANETA, J. GAJOWNIK-ZIENKIEWICZ: *Przedsiębiorca w organizacji de lege lata i de lege ferenda*. W: *Wpływ europeizacji prawa na instytucje prawa handlowego*. Red. J. KRUCZALAK-JANKOWSKA. Warszawa 2013 r. s. 491–492.

zawiązanie spółki dokonywane jest przez wszystkich współników zawierających umowę spółki, co wyraża ich zamiar współdziałania do osiągnięcia wspólnego celu i skutkuje zawarciem umowy spółki handlowej. Natomiast w przypadku „przedspółki” akcyjnej w organizacji nie występują jeszcze przyszli akcjonariusze spółki, a jedynie założyciele, którzy nabywają swój status z chwilą podpisania statutu, a następnie dokonują czynności zmierzających do zawiązania spółki. Zatem okres „przedspółki” akcyjnej w organizacji różni się zasadniczo od spółki osobowej przed zarejestrowaniem, gdyż mimo że dla obu wspomnianych konstrukcji występuje wspólna cecha w postaci braku podmiotowości prawnej, to jednak podstawowa różnica tkwi w tym, że w przypadku spółek osobowych przed zarejestrowaniem powstaje węzeł obligacyjny łączący wszystkich współników spółki handlowej, skutkujący jej zawiązaniem¹⁵, co nie występuje natomiast w odniesieniu do „przedspółki” akcyjnej w organizacji. Nie ma przy tym znaczenia fakt, że założyciele spółki będą także obejmować akcje (por. art. 313 k.s.h.), ponieważ w chwili podpisania statutu nie posiadają jeszcze statusu akcjonariuszy, którzy mogą uzyskać dopiero po przeprowadzeniu czynności założycielskich, z chwilą złożenia oświadczeń o objęciu akcji.

Brak podobieństwa do spółki osobowej przed zarejestrowaniem nie przesądza jeszcze tego, czy można do „przedspółki” akcyjnej w organizacji stosować odpowiednio przepisy o spółce cywilnej. W literaturze przyjmuje się z reguły, że teza ta jest dyskusyjna¹⁶ albo co najmniej wątpliwa¹⁷, choć po części przyjmuje się również, że nie można wykluczyć stosowania tutaj przepisów o spółce cywilnej, choć w ograniczonym zakresie¹⁸, albo też, że nie można wykluczyć ukształtowania stosunku prawnego „przedspółki” jako spółki cywilnej¹⁹. Z drugiej strony przyjmuje się jednoznacznie, że przepisy o spółce cywilnej nie znajdują zastosowania do „przedspółki” akcyjnej w organizacji²⁰. W moim przekonaniu pogląd o zastosowaniu przepisów

¹⁵ Szczególna sytuacja dotyczy spółki komandytowo-akcyjnej, do której odpowiednio zastosowanie znajdują przepisy o spółce akcyjnej, dlatego w literaturze wątpliwości wywołuje m.in. kwestia ustalenia momentu zawiązania spółki. Zob. P. PINIOR w: J.A. STRZĘPKA, E. ZIELIŃSKA, W. POPIOLEK, P. PINIOR: *Kodeks spółek handlowych...*, s. 279, wraz z powołaną tam literaturą. Nie zmienia to jednak faktu, że spółka komandytowo-akcyjna nabywa podmiotowość prawną dopiero z chwilą jej wpisu do rejestru.

¹⁶ S. SOŁTYSIŃSKI w: S. SOŁTYSIŃSKI, A. SZAJKOWSKI, A. SZUMAŃSKI, J. SZWAJA: *Kodeks spółek handlowych...*, s. 197; M. MICHAŁSKI: *Spółka akcyjna...*, s. 46; M. RUSINEK w: *Prawo spółek...*, s. 1302.

¹⁷ A. BARCZAK-OPLUSTIL, K. OPLUSTIL: *Spółki kapitałowe...*, s. 57.

¹⁸ M. RUSINEK w: *Prawo spółek...*, s. 1302.

¹⁹ S. SOŁTYSIŃSKI w: S. SOŁTYSIŃSKI, A. SZAJKOWSKI, A. SZUMAŃSKI, J. SZWAJA: *Kodeks spółek handlowych...*, s. 197.

²⁰ R. POTRZESZCZ: *Tworzenie spółki kapitałowej...*, s. 13; R. PABIS: *Tworzenie spółki akcyjnej. Cz. I...*, s. 33; S. WŁODYKA: *Kodeksowe spółki atypowe...*, s. 257–258; M. TAJER: *Tworzenie spółki akcyjnej...*, s. 251.

o spółce cywilnej do okresu założycielskiego przed utworzeniem spółki akcyjnej w organizacji należy odrzucić. Trudno byłoby wskazać, w jakim zakresie przepisy o spółce cywilnej miałyby mieć zastosowanie do okresu założycielskiego²¹. Ustawa precyzuje, jakich czynności mają dokonać założyciele spółki, reguluje także ich odpowiedzialność za skutki dokonanych czynności, zawierając odesłanie do przepisów o spółce w organizacji (por. art. 323 § 4 k.s.h.), brak zatem podstaw prawnych do stosowania w tym zakresie przepisów o spółce cywilnej.

Należy zwrócić także uwagę na możliwe warianty dokonywania czynności związanych ze składaniem oświadczeń o objęciu akcji. W przypadku, gdy liczba akcjonariuszy jest niewielka, możliwe jest złożenie oświadczeń o objęciu akcji w jednym akcie notarialnym obejmującym oświadczenia wszystkich akcjonariuszy — wówczas dojdzie jednocześnie do objęcia wszystkich akcji i zawiązania spółki, czyli zawarcia umowy założycielskiej. Możliwa jest także sytuacja, w przypadku większej liczby akcjonariuszy, że oświadczenia o objęciu akcji składane będą w kilku aktach notarialnych, zatem pomiędzy złożeniem pierwszego oświadczenia o objęciu akcji a złożeniem ostatniego oświadczenia o objęciu akcji istnieje okres, w którym akcjonariusze sukcesywnie składają oświadczenia o objęciu akcji zawierające jednocześnie zobowiązanie do pokrycia akcji wkładami. Rodzi się wątpliwość, jak ocenić sytuację prawną tych akcjonariuszy, którzy złożyli już oświadczenia o objęciu akcji, natomiast nie doszło jeszcze do zawiązania spółki akcyjnej. W literaturze wskazuje się, że do praw i obowiązków akcjonariuszy, którzy już objęli akcje, ale nie doszło jeszcze do zawiązania spółki w organizacji, stosować można odpowiednio przepisy o spółce cywilnej²². Pogląd ten należy zanegować, gdyż — zakładając, że akcjonariusze składają oświadczenia o objęciu akcji sukcesywnie — mogłoby to prowadzić do wniosku, że akcjonariusze sukcesywnie przystępują do spółki cywilnej i w efekcie, z chwilą złożenia ostatniego oświadczenia o objęciu akcji, musielibyśmy przyjąć, że powstaje spółka cywilna albo co najmniej stosunek obligacyjny zbliżony do spółki cywilnej. Oczywiście jest jednak, że z chwilą objęcia wszystkich akcji powstaje spółka w organizacji wyposażona w podmiotowość prawną, zatem jest to odrębny stosunek prawny określony w ustawie, do którego przepisy o spółce cywilnej nie znajdują zastosowania, nawet odpowiednio. Umowa założycielska spółki akcyjnej, jak już zaznaczono, ma złożony charakter, obejmuje statut i oświadczenia o objęciu akcji. Umowa założycielska jest umową wywołującą z chwilą jej zawarcia podwójny skutek

²¹ Odmienne S. SOŁTYSIŃSKI w: *System Prawa Prywatnego...*, s. 66, który przyjmuje, że zastosowanie przepisów o spółce cywilnej ułatwi rozliczenie i pokrycie długów, w razie niedojścia do zawiązania spółki.

²² S. SOŁTYSIŃSKI w: S. SOŁTYSIŃSKI, A. SZAJKOWSKI, A. SZUMAŃSKI, J. SZWAJA: *Kodeks spółek handlowych...*, s. 197; M. RUSINEK w: *Prawo spółek...*, s. 1302.

zobowiązująco-rozporządzający, o ile strony inaczej nie postanowią²³. Do czasu zawarcia umowy założycielskiej oświadczenia o objęciu akcji nie wywołują samodzielnie skutku prawnego, gdyż złożenie oświadczeń o objęciu wszystkich akcji (ewentualnie minimalnej wartości określonej w statucie w przypadku widełkowego oznaczenia sumy subskrypcji) jest warunkiem prawnym zawarcia umowy założycielskiej i powstania spółki w organizacji. Dopiero z tą chwilą oświadczenia o objęciu akcji, z których wynika zobowiązanie akcjonariusza do pokrycia akcji wobec spółki w organizacji, stają się skuteczne²⁴. Nie ma zatem potrzeby stosowania odpowiednio przepisów o spółce cywilnej, gdyż do zawarcia umowy założycielskiej spółki, skutkującej objęciem akcji i zobowiązaniem do wniesienia wkładu do spółki akcyjnej w organizacji, dochodzi dopiero z chwilą objęcia wszystkich akcji.

Zauważyć jednocześnie trzeba, że już samo wyodrębnienie konstrukcji „przedspółki” spółki akcyjnej w organizacji i przyjęcie, że spółka w organizacji powstaje dopiero z chwilą objęcia wszystkich akcji jest krytykowane w literaturze²⁵. Krytykę tę moim zdaniem należy podzielić i *de lege ferenda* rozważyć należy zmianę przepisów określających moment powstania spółki akcyjnej w organizacji. Wydaje się, że nie ma przeszkód w powiązaniu momentu powstania spółki akcyjnej w organizacji z momentem podpisania statutu, skoro założyciele i tak będą obejmować akcje. Na etapie podpisania statutu działają przecież osoby, które zostaną akcjonariuszami,

²³ A. SZUMAŃSKI w: W. PYZIOŁ, A. SZUMAŃSKI, I. WEISS: *Prawo spółek*. Wyd. 2, s. 561; T. SIEMIĄTKOWSKI, R. POTRZESZCZ w: J.P. NAWORSKI, R. POTRZESZCZ, T. SIEMIĄTKOWSKI, K. STRZELCZYK: *Kodeks spółek handlowych*. T. 3..., s. 101; R. PABIS: *Tworzenie spółki akcyjnej*. Cz. 2..., s. 34; IDEM: *Wniesienie aportu (a w szczególności prawa własności nieruchomości lub prawa wieczystego użytkowania) do spółki kapitałowej*. „Rejent” 2006, nr 6, s. 90–91; T. KALWAT: *Zaskarżenie umowy spółki zawartej z pokrzywdzeniem wierzycieli*. PPH 2004, nr 2, s. 25; M. MICHAŁSKI: *Spółka akcyjna...*, s. 152; M. MACIĄG: *Kilka uwag na temat wniesienia prawa użytkowania wieczystego jako aportu do spółki kapitałowej*. Pr. Spółek 2008, nr 7–8, s. 38.

²⁴ Zobowiązanie do wniesienia wkładu wynika z oświadczeń o objęciu akcji. Por. W. POPIOŁEK: *Akcja — prawo podmiotowe*. Warszawa 2010, s. 192; IDEM w: J. A. STRZĘPKA, E. ZIELIŃSKA, W. POPIOŁEK, P. PINIOR: *Kodeks*. Red. J.A. STRZĘPKA..., s. 693; J. FRĄCKOWIAK w: J. FRĄCKOWIAK, A. KIDYBA, W. POPIOŁEK, W. PYZIOŁ, A. WITOSZ: *Kodeks*. Red. W. PYZIOŁ..., s. 617; T. SIEMIĄTKOWSKI, R. POTRZESZCZ w: J.P. NAWORSKI, R. POTRZESZCZ, T. SIEMIĄTKOWSKI, K. STRZELCZYK: *Kodeks spółek handlowych*. T. 3. Red. T. SIEMIĄTKOWSKI, R. POTRZESZCZ..., s. 101; R. PABIS: *Wniesienie aportu...*, s. 91; M. MICHAŁSKI: *Spółka akcyjna...*, s. 137; S. SOŁTYSIŃSKI w: *System Prawa Prywatnego...*, s. 44; M. MINAS: *Aport w spółce kapitałowej...* Gdańsk 2005, s. 109.

²⁵ Por. J. FRĄCKOWIAK w: *Prawo spółek handlowych...*, s. 920–926, zdaniem którego powstanie spółki akcyjnej w organizacji powinno nastąpić z chwilą podpisania statutu; IDEM: *Spółka akcyjna w organizacji*. W: *Prawo prywatne czasu przemian. Księga dedykowana Profesorowi Stanisławowi Sołtysińskiemu*. Poznań 2005, s. 415 i n.; W. POPIOŁEK w: J.A. STRZĘPKA, E. ZIELIŃSKA, W. POPIOŁEK, P. PINIOR: *Kodeks*. Red. J.A. STRZĘPKA..., s. 706. W. Popiołek uważa, że powstanie spółki akcyjnej w organizacji powinno nastąpić z chwilą podpisania statutu lub objęcia pierwszej akcji; A. BARCZAK-OPLUSTIL, K. OPLUSTIL: *Spółki kapitałowe...*, s. 61.

jednak nie zawsze możliwe jest jednoczesne podpisanie statutu i objęcie akcji, jeżeli zachodzi konieczność sporządzenia sprawozdania założycieli i opinii biegłego. Zresztą zaznaczyć trzeba, że również kwestia objęcia akcji przez założycieli nie jest jednolicie przyjmowana w literaturze przedmiotu. Zgodnie z przepisem art. 313 § 1 k.s.h., zgoda na zawiązanie spółki akcyjnej i brzmienie statutu oraz na objęcie akcji przez jedynego założyciela albo założycieli lub łącznie z osobami trzecimi powinna być wyrażona w jednym lub kilku aktach notarialnych. W literaturze z jednej strony przyjmuje się zatem, że nie wszyscy założyciele muszą objąć akcje i wystarczające jest, aby co najmniej jeden z nich objął akcje²⁶. Z drugiej jednak strony prezentowane jest stanowisko odmienne, zgodnie z którym wszyscy założyciele muszą objąć akcje²⁷. Z kolei za odosobniony uznać należy pogląd, iż założyciele nie muszą w ogóle akcji obejmować²⁸. Sformułowanie, które zostało użyte w przepisie art. 313 § 1 k.s.h. nie jest jednoznaczne, stąd wykładnia literalna nie daje w tym przypadku konkretnej odpowiedzi, jednak wykładnia celowościowa pozwala na przyjęcie drugiego ze wspomnianych poglądów, według którego wszyscy założyciele powinni objąć akcje, gdyż podpisanie przez założycieli statutu objawia wolę tych osób utworzenia spółki akcyjnej, a konsekwencją podpisania przez te osoby statutu powinno być następnie objęcie akcji przez założycieli. Wydaje się, że właśnie tak odczytać należy sens sformułowania przepisu art. 313 § 1 k.s.h., zgodnie z którym, jeżeli istnieje tylko jeden założyciel, to obejmuje on akcje samodzielnie lub łącznie z osobami trzecimi, gdy założycieli jest więcej, to założyciele samodzielnie lub łącznie z osobami trzecimi wyrażają zgodę na zawiązanie spółki, brzmienie statutu i objęcie akcji. Praktyka zawiązywania spółek akcyjnych wskazuje jednak, że nie zawsze następuje objęcie akcji przez wszystkich założycieli, stąd postulować należy zmianę treści przepisu art. 313 § 1 k.s.h. tak, aby jego treść nie pozostawiała wątpliwości związanych z obejmowaniem akcji przez założycieli.

²⁶ S. SOTELYSIŃSKI w: S. SOŁTYSIŃSKI, A. SZAJKOWSKI, A. SZUMAŃSKI, J. SZWAJA: *Kodeks spółek handlowych*. T. 3. Wyd. 3, s. 150–151; J. FRĄCKOWIAK w: J. FRĄCKOWIAK, A. KIDYBA, W. POPIOLEK, W. PYZIOŁ, A. WITOSZ: *Kodeks*. Red. W. PYZIOŁ..., s. 615; A. SZUMAŃSKI w: W. PYZIOŁ, A. SZUMAŃSKI, I. WEISS: *Prawo spółek...*, s. 480; A. KIDYBA: *Kodeks*. T. 2. Wyd. 10..., s. 117; A. BARCZAK-OPLUSTIL, K. OPLUSTIL: *Spółki kapitałowe...*, s. 134; M. RODZYŃKIEWICZ: *Kodeks spółek handlowych...*, s. 604; M. MICHAŁSKI w: *Prawo Spółek...*, s. 1263; M. TAJER: *Związanie spółki akcyjnej i jego charakter prawny*. PPH 2006, nr 7, s. 22; M. BIENIAK w: J. BIENIAK, M. BIENIAK, G. NITA-JAGIELSKI, K. OPLUSTIL, R. PABIS, A. RACHWAŁ, M. SPYRA, G. SULIŃSKI, M. TOFEL, R. ZAWŁOCKI: *Kodeks...*, s. 1021; T. SÓJKA: *Umowa objęcia akcji...*, s. 114 i 118.

²⁷ W. POPIOLEK w: J.A. STRZĘPKA, E. ZIELIŃSKA, W. POPIOLEK, P. PINIOR: *Kodeks*. Red. J.A. STRZĘPKA..., s. 693; R. POTRZESZCZ w: J.P. NAWORSKI, R. POTRZESZCZ, T. SIEMIĄTKOWSKI, K. STRZELCZYK: *Kodeks spółek handlowych*. T. 3. Red. T. SIEMIĄTKOWSKI, R. POTRZESZCZ..., s. 113; M. LITWIŃSKA-WERNER: *Kodeks spółek handlowych...*, s. 794.

²⁸ R. PABIS: *Tworzenie spółki akcyjnej...*, s. 22.

Wracając do zasadniczego wątku charakteru prawnego „przedspółki” akcyjnej w organizacji i statusu prawnego założycieli, wskazać należy na zróżnicowane stanowisko doktryny w tym zakresie. W literaturze przyjmuje się, że założyciele, podpisując statut, zawierają porozumienie podobne do umowy cywilnoprawnej, którego skutkiem jest powstanie jednostki organizacyjnej, która nie posiada jeszcze zdolności prawnej²⁹. Wskazuje się, że o wyodrębnieniu tej jednostki organizacyjnej (konstrukcji prawnej, której istnienie związane jest z określoną normą prawną) świadczyć może fakt, że skutki działań założycieli nie są związane z nimi jako osobami fizycznymi, ale z jednostką organizacyjną (tworzoną spółką akcyjną), istnieją elementy indywidualizujące taką jednostkę (określenie firmy i siedziby przyszłej spółki akcyjnej w statucie) oraz swego rodzaju struktura polegająca na określeniu praw i obowiązków założycieli³⁰. Zgodnie z innym poglądem, od chwili podpisania statutu założycieli łączy jedynie szczególny węzeł prawny, jednakże nie można jeszcze kwalifikować tej sytuacji jako „przedspółki” lub spółki w stadium przedorganizacyjnym, gdyż nie został jeszcze nawiązany stosunek uczestnictwa w spółce, który nawiązać można jedynie przez objęcie akcji³¹.

Moim zdaniem przychylić należy się do pierwszego ze wspomnianych poglądów, mówiącym o powstaniu jednostki organizacyjnej nieposiadającej podmiotowości prawnej z chwilą podpisania statutu. Do cech pozwalających na wyodrębnienie jednostki organizacyjnej zalicza się: istnienie normy prawnej, której adresatem jest jednostka organizacyjna, możliwość wyodrębnienia tej jednostki i przypisania jej praw i obowiązków oraz wyodrębnienie struktury³². Wspomniane cechy występują także w odniesieniu do „przedspółki” akcyjnej w organizacji. Sam statut stanowi jeden z elementów umowy założycielskiej spółki akcyjnej, ale jest też podstawową czynnością w procesie tworzenia spółki akcyjnej i prowadzi do podjęcia przez założycieli dalszych działań zmierzających do utworzenia spółki akcyjnej³³. Statut spółki akcyj-

²⁹ Tak J. FRĄCKOWIAK w: J. FRĄCKOWIAK, A. KIDYBA, W. POPIOLEK, W. PYZIOŁ, A. WITOSZ: *Kodeks*. Red. W. PYZIOŁ..., s. 555; M. MICHALSKI: *Spółka akcyjna...*, s. 128; w tym kierunku T. SÓJKA: *Umowa objęcia akcji...*, s. 113; zob. także M. LITWIŃSKA-WERNER: *Kodeks spółek handlowych*, Wyd. 3. s. 805–806.

³⁰ Szeroko na temat pojęcia jednostki organizacyjnej J. FRĄCKOWIAK: *Jednostka organizacyjna jako substrat osoby prawnej i ustawowej*. W: *Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa Profesora Maksymiliana Pazdana*. Red. L. OGIEGŁO, W. POPIOLEK, M. SZPUNAR. Zakamycze 2005, s. 901–907.

³¹ M. TARSKA: *Podmiotowość prawna spółki kapitałowej...*, s. 5; R. POTRZESZCZ w: J.P. NAWORSKI, R. POTRZESZCZ, T. SIEMIĄTKOWSKI, K. STRZELCZYK: *Kodeks spółek handlowych*. T. 3. Red. T. SIEMIĄTKOWSKI, R. POTRZESZCZ..., s. 138; M. BIENIAK w: J. BIENIAK, M. BIENIAK, G. NITA-JAGIELSKI, K. OPLUSTIL, R. PABIS, A. RACHWAŁ, M. SPYRA, G. SULIŃSKI, M. TOFEL, R. ZAWŁOCKI: *Kodeks...*, s. 1067.

³² Tak J. FRĄCKOWIAK: *Jednostka organizacyjna...*, s. 903–904.

³³ J. FRĄCKOWIAK w: J. FRĄCKOWIAK, A. KIDYBA, W. POPIOLEK, W. PYZIOŁ, A. WITOSZ, *Kodeks*. Red. W. PYZIOŁ..., s. 564 i 578; S. SOŁTYSIŃSKI w: S. SOŁTYSIŃSKI, A. SZAJKOWSKI, A. SZUMAŃSKI,

nej kwalifikuje się jako podstawowy akt regulujący funkcjonowanie spółki akcyjnej o charakterze obligacyjno-organizacyjnym³⁴, zaś samo uzgodnienie treści statutu następuje w drodze umowy pomiędzy założycielami³⁵. Na tym etapie dochodzi do powstania struktury organizacyjnej przyszłej spółki, gdyż następuje powołanie przez założycieli przyszłych organów spółki, stąd dochodzi do utworzenia jednostki organizacyjnej „gotowej” do uzyskania podmiotowości prawnej, z chwilą objęcia wszystkich akcji. Kwalifikacji spółki akcyjnej przed jej zawiązaniem, jako jednostki organizacyjnej nie posiadającej podmiotowości prawnej, nie stoi na przeszkodzie „brak nawiązania stosunku członkostwa”, ponieważ z woli ustawodawcy do powstania stosunku członkostwa dojdzie z chwilą złożenia oświadczeń o objęciu akcji, po przeprowadzeniu czynności założycielskich, jednakże to właśnie założyciele samodzielnie lub łącznie z osobami trzecimi staną się później akcjonariuszami spółki. Należy zatem przyjąć, że na skutek podpisania statutu powstaje jednostka organizacyjna, która nie posiada jeszcze podmiotowości prawnej, jednakże jest adresatem określonych norm prawnych łączących skutki działania założycieli z tą jednostką organizacyjną.

Dokonując oceny czynności założycielskich na etapie „przedspółki” akcyjnej w organizacji, proponuje się, aby działania założycieli traktować jako czynności prawne na rzecz osoby trzeciej, czyli mającej powstać spółki

J. SZWAJA, *Kodeks spółek handlowych*. T. 3..., s. 50 i n.; A. SZUMAŃSKI w: W. PYZIOŁ, A. SZUMAŃSKI, I. WEISS: *Prawo spółek...*, s. 494; W. POPIOŁEK w: J.A. STRZĘPKA, E. ZIELIŃSKA, W. POPIOŁEK, P. PINIOR: *Kodeks*. Red. J.A. STRZĘPKA..., s. 666; A. KIDYBA: *Kodeks*. T. 2..., s. 20 i 161; S. WŁODYKA w: *System Prawa Handlowego*. T. 2A. Red. S. WŁODYKA. Warszawa 2007, s. 199; M. MICHAŁSKI: *Spółka akcyjna...*, s. 128; zob. także A. STAŃDO: *Statut spółki akcyjnej*. Kraków 2002, s. 28 i n.

³⁴ S. SOŁTYSIŃSKI w: *System Prawa Prywatnego*. T. 17B. Red. S. SOŁTYSIŃSKI..., s. 42; IDEM w: S. SOŁTYSIŃSKI, A. SZAJKOWSKI, A. SZUMAŃSKI, J. SZWAJA: *Kodeks spółek handlowych*. T. 3..., s. 50; J. FRĄCKOWIAK w: *System Prawa Handlowego*. T. 2B. Red. S. WŁODYKA. Warszawa 2007, s. 55; W. POPIOŁEK w: J.A. STRZĘPKA, E. ZIELIŃSKA, W. POPIOŁEK, P. PINIOR: *Kodeks*. Red. J.A. STRZĘPKA..., s. 673; A. KIDYBA: *Kodeks*. T. 2..., s. 22; R. POTRZESZCZ w: J.P. NAWORSKI, R. POTRZESZCZ, T. SIEMIĄTKOWSKI, K. STRZELCZYK: *Kodeks spółek handlowych*. T. 3. Red. T. SIEMIĄTKOWSKI, R. POTRZESZCZ..., s. 42; M. MICHAŁSKI: *Spółka akcyjna*. Red. A. KIDYBA, s. 129–130; J. NAPIERAŁA, T. SÓJKA w: *Prawo*. Red. A. KOCH, J. NAPIERAŁA. Wyd. 3. s. 355; zob. także wyrok SN z 27.2.2003 r. I CKN 1811/00 Lex nr 83832; wyrok ETS z 10.03.1992 r. w sprawie C-214/89 Powell Duffryn plc vs. Wolfgang Petereit, Zb. Orz. 1992, s. I-1745.

³⁵ J. FRĄCKOWIAK w: J. FRĄCKOWIAK, A. KIDYBA, W. POPIOŁEK, W. PYZIOŁ, A. WITOSZ: *Kodeks*. Red. W. PYZIOŁ..., s. 555 i 564; S. SOŁTYSIŃSKI w: S. SOŁTYSIŃSKI, A. SZAJKOWSKI, A. SZUMAŃSKI, J. SZWAJA: *Kodeks spółek handlowych*. T. 3..., s. 50; A. SZUMAŃSKI w: W. PYZIOŁ, A. SZUMAŃSKI, I. WEISS: *Prawo spółek...*, s. 514; W. POPIOŁEK w: J.A. STRZĘPKA, E. ZIELIŃSKA, W. POPIOŁEK, P. PINIOR: *Kodeks*. Red. J.A. STRZĘPKA..., s. 673; Ł. GASIŃSKI: *Charakter prawny statutu spółki*. „Glosa” 2005, nr 3, s. 32; R. POTRZESZCZ w: J.P. NAWORSKI, R. POTRZESZCZ, T. SIEMIĄTKOWSKI, K. STRZELCZYK: *Kodeks spółek handlowych*. T. 3. Red. T. SIEMIĄTKOWSKI, R. POTRZESZCZ..., s. 42; M. MICHAŁSKI: *Spółka akcyjna...*, s. 131; odmiennie S. WŁODYKA (w: *System prawa handlowego...* T. 2A), który odmawiając statutowi umownego charakteru, przyjmuje, że statut samodzielnie nie wywołuje jej skutków prawnych; zob. także M. TAJER: *Zawiązanie spółki akcyjnej...*, s. 26.

akcyjnej³⁶. Ze względu na ochronę osób trzecich wskazuje się na możliwość kwalifikacji działań założycieli jako prowadzenie cudzych spraw bez zlecenia³⁷. Uznaje się też, że założycieli działających na etapie „przedspółki” w organizacji należy traktować jako przedstawicieli ustawowych³⁸. Ponadto przyjmuje się, że działania założycieli są podejmowane w imieniu i ze skutkiem prawnym dla nich samych³⁹.

W moim przekonaniu, wykluczyć należy kwalifikację założycieli spółki akcyjnej jako jej przedstawicieli ustawowych w okresie przed zawiązaniem spółki akcyjnej w organizacji. Koncepcja przedstawicielstwa ustawowego zakłada bowiem dokonywanie czynności prawnych przez osoby upoważnione z mocy z ustawy, w cudzym imieniu, z bezpośrednim skutkiem dla reprezentowanego podmiotu⁴⁰. Koncepcja ta zakłada, że w obrocie występuje osoba upoważniona, zaś skutki działań osoby upoważnionej przypisuje się innemu podmiotowi. Problem tkwi jednak w tym, że „przedspółka” akcyjna w organizacji nie posiada podmiotowości prawnej, wykluczone jest zatem działanie przedstawiciela ustawowego ze skutkiem dla podmiotu, który nie istnieje. Kwalifikacja założycieli jako przedstawicieli ustawowych nie może znaleźć zastosowania z uwagi na brak podmiotowości prawnej spółki akcyjnej przed jej zawiązaniem.

Niecelowe jest także stosowanie przepisów o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia. Pomijając fakt braku podmiotowości prawnej spółki akcyjnej przed zarejestrowaniem, podkreślić należy, że kompetencje założycieli w fazie wstępnej zostały ściśle limitowane przez prawo, gdyż założyciele podpisują statut, sporządzają sprawozdanie założycieli, składają wniosek o wyznaczenie biegłego rewidenta (ewentualnie także, w razie rozbieżności

³⁶ M. TARSKA: *Podmiotowość prawna spółki kapitałowej...*, s. 5; A. BARCZAK-OPLUSTIL, K. OPLUSTIL: *Spółki kapitałowe...*, s. 59; S. SOŁTYSIŃSKI w: *System prawa prywatnego*. T. 17B..., s. 67; J. FRĄCKOWIAK w: J. FRĄCKOWIAK, A. KIDYBA, W. POPIOLEK, W. PYZIOŁ, A. WITOSZ: *Kodeks*. Red. W. PYZIOŁ..., s. 577; A. SZUMAŃSKI w: W. PYZIOŁ, A. SZUMAŃSKI, I. WEISS: *Prawo spółek...*, s. 514; A. KIDYBA: *Kodeks*. T. 2..., s. 170.

³⁷ M. TARSKA: *Podmiotowość prawna spółki kapitałowej...*, s. 9.

³⁸ S. SOŁTYSIŃSKI w: S. SOŁTYSIŃSKI, A. SZAJKOWSKI, A. SZUMAŃSKI, J. SZWAJA: *Kodeks spółek handlowych*. T. 3..., s. 149; zdaniem T. Sójki (*Umowa objęcia akcji...*, s. 117), założyciele są ustawowymi przedstawicielami podmiotów, które już złożyły oświadczenia o objęciu akcji; inaczej przyjmują A. BARCZAK-OPLUSTIL, K. OPLUSTIL: *Spółki kapitałowe...*, s. 131, zdaniem których założyciele są przedstawicielami ustawowymi spółki w organizacji, tzn. dopiero od momentu zawiązania spółki.

³⁹ M. TAJER: *Tworzenie spółki akcyjnej...*, s. 255; M. RUSINEK w: *Prawo spółek*. Red. A. KIDYBA..., s. 1301.

⁴⁰ B. GAWLIK w: *System prawa cywilnego*. T. 1. Część ogólna. Red. S. GRZYBOWSKI. Wrocław—Kraków—Warszawa—Gdańsk—Łódź 1985, s. 759; M. PAZDAN w: *Kodeks cywilny. Komentarz*. T. 1. Red. K. PIETRZYKOWSKI..., s. 459; J. STRZEBINCYK w: *Kodeks cywilny. Komentarz*. Red. E. GNIEWEK. Wyd. 4. Warszawa 2011 r. s. 241—242; S. RUDNICKI w: S. DMOWSKI, S. RUDNICKI: *Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna*. Wyd. 8. Warszawa 2007, s. 406.

między sprawozdaniem założycieli a opinią biegłego, mogą wystąpić do sądu rejestrowego o rozstrzygnięcie sporu), dokonują wyboru pierwszych organów spółki i ostatecznie przygotowują proces składania przez akcjonariuszy oświadczeń o objęciu akcji. Natomiast wyjście poza zakres czynności wskazanych w ustawie spowodować może odpowiedzialność założycieli, na podstawie przytoczonego wcześniej przepisu art. 323 § 4, jak również przepisu art. 480 k.s.h. Brak zatem podstaw, aby sięgać do konstrukcji prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia, gdyż odpowiedzialność założycieli uregulowana została w przepisach k.s.h., a zgodnie z przepisem art. 2 k.s.h., przepisy Kodeksu cywilnego stosuje się wyłącznie w sprawach nieuregulowanych w k.s.h.

Natomiast rozważyć należy w tym przypadku traktowanie działań założycieli jako czynności prawnych na rzecz osoby trzeciej, czyli mającej w przyszłości powstać spółki akcyjnej. W tym wyraża się przede wszystkim podpisanie statutu, który nie reguluje stosunków prawnych pomiędzy założycielami a spółką, lecz daje podstawę do utworzenia i następnie funkcjonowania spółki akcyjnej⁴¹. Podobnie kolejne czynności, takie jak sporządzenie sprawozdania założycieli, złożenie wniosku o wyznaczenie biegłego, są czynnościami na rzecz mającej powstać w przyszłości spółki akcyjnej i mają na celu zabezpieczenie realnego pokrycia kapitału zakładowego spółki⁴². Założyciele powołują też pierwsze organy spółki akcyjnej, dokonując tym samym czynności niezbędnych do utworzenia spółki akcyjnej. Wszystkie te czynności dokonywane są na rzecz innego podmiotu, czyli mającej powstać spółki akcyjnej, która nabędzie podmiotowość prawną z chwilą jej zawiązania jako spółka akcyjna w organizacji, a następnie z chwilą jej zarejestrowania dojdzie do nabycia przez spółkę osobowości prawnej. Zaznaczyć jednocześnie należy brak przeszkód prawnych, aby konstrukcja czynności na rzecz osoby trzeciej była stosowana w przypadku, gdy osoba trzecia ma dopiero powstać w przyszłości⁴³. Niewątpliwie zatem czynności dokonywane przez założycieli na etapie „przedspółki” akcyjnej w organizacji stanowią czynności dokonywane przez osoby upoważnione na mocy ustawy, które uzyskują swój status z chwilą podpisania statutu, będące jednocześnie czynnościami dokonywanymi na rzecz osoby trzeciej, czyli mającej powstać w przyszłości spółki akcyjnej, które to czynności są warunkiem prawnym (*conditio iuris*) utworzenia spółki akcyjnej. Stan

⁴¹ J. FRĄCKOWIAK w: J. FRĄCKOWIAK, A. KIDYBA, W. POPIOLEK, W. PYZIOŁ, A. WITOSZ: *Kodeks. Red. W. PYZIOŁ...*, s. 577.

⁴² *Ibidem*, s. 577.

⁴³ A. KUBAS: *Umowa na rzecz osoby trzeciej*. Kraków 1976, s. 48; W. POPIOLEK w: *Kodeks*. T. 1. Red. K. PIETRZYKOWSKI. Wyd. 6. s. 1501; S. SOŁTYSIŃSKI w: *System prawa prywatnego*. T. 17B..., s. 67; P. MACHNIKOWSKI w: *Kodeks*. Red. E. GNIEWEK..., s. 664; M. BEDNAREK w: E. ŁĘTOWSKA, P. DRAPALA, M. BEDNAREK: *Umowy odnoszące się do osób trzecich*. Warszawa 2006, s. 129.

faktyczny, jaki powstaje w okresie „przedspółki” akcyjnej w organizacji, wykazuje podobieństwo z konstrukcją prawną, jaką jest umowa na rzecz osoby trzeciej. Podobieństwo to polega na tym, że założyciele dokonują czynności w postaci podpisania statutu, sporządzenia sprawozdania założycieli, złożenia wniosku o wyznaczenie biegłego rewidenta oraz powołania organów na rzecz innego podmiotu, tj. mającej powstać w przyszłości spółki akcyjnej. Podkreślić jednak wyraźnie trzeba, że sytuacja, jaka istnieje przed powstaniem spółki akcyjnej w organizacji, nie może być kwalifikowana jako umowa na rzecz osoby trzeciej, gdyż nie spełnia wymogów przewidzianych w dyspozycji przepisu art. 393 § 1 k.c. Brak tutaj klauzuli umownej zastrzegającej spełnienie przez dłużnika świadczenia na rzecz osoby trzeciej, tj. mającej powstać spółki. Natomiast jest rzeczą niewątpliwą, że założyciele działają na rzecz innego podmiotu. Ich umocowanie do dokonywania czynności w okresie założycielskim znajduje podstawę prawną w ustawie, w przepisach dotyczących tworzenia spółki akcyjnej (por. art. 310 § 3 oraz art. 311 k.s.h.). W odróżnieniu od konstrukcji z art. 393 k.c. powstającej spółce nie przysługuje roszczenie spełnienia zastrzeżonego świadczenia od dłużnika, gdyż czynności założycieli są warunkiem powstania spółki akcyjnej w organizacji (a w dalszej kolejności spółki akcyjnej jako osoby prawnej), zatem podejmowane są w okresie, kiedy spółka nie posiada jeszcze podmiotowości prawnej. Dodać należy, że w odróżnieniu od stanu istniejącego na etapie „przedspółki” akcyjnej w organizacji, zarówno spółka akcyjna w organizacji, jak i spółka akcyjna mogą dochodzić od założycieli naprawienia szkody na podstawie przepisu art. 480 i 481 k.s.h., a ponadto ustawa przewiduje odpowiedzialność karną, która może znaleźć zastosowanie także do założycieli, na podstawie przepisu art. 587 k.s.h.

Spółka w organizacji

Zawiązanie spółki, czyli powstanie spółki akcyjnej w organizacji ma szczególne znaczenie w procesie tworzenia spółki, gdyż powstaje podmiot wyposażony w podmiotowość prawną. Spółka akcyjna w organizacji jest jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną (art. 33¹ k.c.). Zgodnie z przepisem zawartym w art. 11 § 1 k.s.h., spółka akcyjna w organizacji może we własnym imieniu nabywać prawa, w tym własność nieruchomości i inne prawa rzeczowe, zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywana. Spółka akcyjna w organizacji została zatem wyposażona w zdolność prawną, zdolność do czynności prawnej i zdolność sądową.

Cechą charakterystyczną spółki akcyjnej w organizacji jest jej przejściowy charakter. Spółka w organizacji powstaje z chwilą zawiazania spółki i istnieje do momentu wpisu spółki do rejestru, z którym to momentem spółka nabywa osobowość prawną, przy czym zgłoszenie spółki do rejestru powinno nastąpić w ciągu sześciu miesięcy od dnia podpisania statutu. Dla tworzenia spółki akcyjnej charakterystyczna jest zatem swoista „ewolucja” formy prawnej, gdyż w chwili zawiazania spółki nabywa podmiotowość prawną, ale nie jest jeszcze osobą prawną, tylko jednostką organizacyjną wyposażoną w zdolność prawną, która stanie się osobą prawną z chwilą wpisu do KRS. Konstrukcja jednostki organizacyjnej niebędącej osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, znajduje zastosowanie także w odniesieniu do osobowych spółek handlowych, które jeszcze pod rządami Kodeksu handlowego określano jako ułomne osoby prawne, ze względu na brak osobowości prawnej. Określenie to używane jest tradycyjnie także obecnie, nie oznacza to jednak, że wspomniane jednostki organizacyjne cechują się „ułomnością”, wręcz przeciwnie, są one pełnoprawnymi podmiotami prawa wyposażonymi w zdolność prawną, zdolność do czynności prawnych i zdolność sądową, mogącymi na równi z innymi podmiotami występować w obrocie⁴⁴. Na marginesie zauważyć można, że określenie „ułomna osoba prawna” jest w pewnym sensie „krzywdzące” dla trzeciej kategorii podmiotów występujących w prawie cywilnym (art. 33¹ k.c.), stąd poszukuje się innych określeń dla tych jednostek organizacyjnych, takich jak osoby ustawowe⁴⁵, podmioty ustawowe, niepełne osoby prawne⁴⁶ itp.

Spółka akcyjna w organizacji jest podmiotem posiadającym swoją strukturę organizacyjną i może stać się już uczestnikiem obrotu gospodarczego. W związku z nadaniem podmiotowości prawnej spółce w organizacji ustawodawca uregulował przede wszystkim zasady reprezentacji spółki w obrocie. Zgodnie z przepisem art. 323 § 2 k.s.h., do chwili ustanowienia zarządu spółka reprezentowana jest przez wszystkich założycieli działających łącznie albo pełnomocnika ustanowionego jednomyślną uchwałą założycieli. Skoro spółka w organizacji powstaje z chwilą zawiazania, to najczęściej będzie reprezentowana przez zarząd, ponieważ w aktach zawiazania (oświadczeniach o objęciu akcji) akcjonariusze stwierdzają dokonanie wyboru władz spółki⁴⁷. Jednak może się zdarzyć, że spółka w organizacji nie

⁴⁴ Podkreśla to A. KIDYBA w: *Kodeks. T. 2...*, s. 155; zob. także M. TARSKA: *Podmiotowość prawna spółki kapitałowej...*, s. 12.

⁴⁵ Tak np. J. FRĄCKOWIAK w: *Prawo spółek handlowych. T. 2. Wyd. 2. Red. S. WŁODYKA...*, s. 919; S. SOŁTYSIŃSKI w: *System prawa prywatnego. T. 17B...*, s. 68.

⁴⁶ J.A. STRZĘPKA, E. ZIELIŃSKA w: J.A. STRZĘPKA, E. ZIELIŃSKA, W. POPIOLEK, P. PINIOR: *Kodeks. Red. J.A. STRZĘPKA...*, s. 59.

⁴⁷ W. POPIOLEK w: J.A. STRZĘPKA, E. ZIELIŃSKA, W. POPIOLEK, P. PINIOR: *Kodeks. Red. J.A. STRZĘPKA...*, s. 706; R. POTRZESZCZ: *Tworzenie spółki kapitałowej...*, s. 12; M. TARSKA: *Podmioto-*

będzie posiadać zarządu, np. wskutek rezygnacji jedyne go członka zarządu lub odwołania całego składu zarządu, wówczas spółkę mogą reprezentować założyciele działający łącznie albo pełnomocnik powołany jednomyślną uchwałą założycieli do czasu powołania nowego zarządu⁴⁸. Zaznaczyć trzeba, że część przedstawicieli doktryny stoi na stanowisku, że spółkę w organizacji może reprezentować wyłącznie zarząd, gdyż założyciele lub pełnomocnik ustanowiony przez założycieli mogą działać jedynie do czasu powołania pierwszego zarządu⁴⁹.

Jeżeli spółkę akcyjną w organizacji reprezentować będzie zarząd, zastosowanie znajdują przepisy dotyczące zarządu spółki akcyjnej, ponieważ do spółki w organizacji w sprawach nieuregulowanych stosować należy odpowiednio przepisy o spółce akcyjnej po wpisie spółki do rejestru (art. 11 § 1 k.s.h.). Jeżeli statut spółki nie zawiera w tym względzie odmiennych postanowień, w przypadku, gdy w spółce akcyjnej w organizacji funkcjonować będzie zarząd wieloosobowy, obowiązywać będzie zasada reprezentacji łącznej polegającej na współdziałaniu dwóch członków zarządu przy składaniu oświadczeń woli w imieniu spółki akcyjnej w organizacji. W przypadku zarządu jednoosobowego — co oczywiste — członek zarządu może wszystkich czynności dokonywać samodzielnie. Spółka akcyjna w organizacji nie jest jeszcze wpisana do rejestru, stąd pewnym ograniczeniem w porównaniu do spółki akcyjnej jest brak możliwości reprezentowania spółki przez proku-

wość prawna spółki kapitałowej..., s. 5; R. PABIS: *Tworzenie spółki akcyjnej*. Cz. 2, s. 26; S. WŁODYKA: *Kodeksowe spółki atypowe...*, s. 186; A. NOWACKI: *Reprezentacja spółki kapitałowej w organizacji*. Pr. Spółek 2010, nr 10, s. 20.

⁴⁸ S. SOŁTYSIŃSKI w: S. SOŁTYSIŃSKI, A. SZAJKOWSKI, A. SZUMAŃSKI, J. SZWAJA: *Kodeks spółek handlowych*. T. 3..., s. 193; A. KIDYBA: *Atypowe spółki handlowe* Atypowe, s. 126; IDEM: *Kodeks*. T. 2..., s. 162; A. NOWACKI: *Reprezentacja spółki kapitałowej...*, s. 20; M. BIENIAK w: J. BIENIAK, M. BIENIAK, G. NITA-JAGIELSKI, K. OPLUSTIL, R. PABIS, A. RACHWAŁ, M. SPYRA, G. SULIŃSKI, M. TOFEL, R. ZAWŁOCKI: *Kodeks*. Wyd. 1..., s. 1067; K. KAMIŃSKA: *Status prawny oraz funkcjonowanie spółki akcyjnej w organizacji*. NPN 2013, nr 3, s. 41. W literaturze dopuszcza się ponadto, aby zarząd został powołany dopiero po zawiązaniu spółki akcyjnej i do tego czasu spółka będzie reprezentowana nadal przez założycieli lub ustanowionego przez nich pełnomocnika, tak A. BARCZAK-OPLUSTIL, K. OPLUSTIL: *Spółki kapitałowe...*, s. 130.

⁴⁹ W. POPIOŁEK w: J.A. STRZĘPKA, E. ZIELIŃSKA, W. POPIOŁEK, P. PINIOR: *Kodeks*. Red. J.A. STRZĘPKA..., s. 706; R. POTRZESZCZ w: J.P. NAWORSKI, R. POTRZESZCZ, T. SIEMIĄTKOWSKI, K. STRZELCZYK: *Kodeks spółek handlowych...* s. 136; S. WŁODYKA: *Kodeksowe spółki atypowe...*, s. 186; M. LITWIŃSKA-WERNER: *Kodeks spółek handlowych...*, s. 804—805; M. RODZYŃKIEWICZ: *Kodeks spółek handlowych...*, s. 619; M. MICHAŁSKI w: *Spółka akcyjna*. Red. A. KIDYBA... s. 52; w tym kierunku także — jak się wydaje — M. TAJER: *Status prawny zarządu spółki w organizacji*. PPH 2009, nr 2, s. 11—12; wątpliwości w tym zakresie zgłasza także J. FRĄCKOWIAK w: J. FRĄCKOWIAK, A. KIDYBA, W. POPIOŁEK, W. PYZIOŁ, A. WITOSZ: *Kodeks*. Red. W. PYZIOŁ..., s. 603; natomiast M. TARSKA (*Podmiotowość prawna spółki kapitałowej...*, s. 7) wyklucza kompetencję założycieli do reprezentacji spółki w organizacji, dopuszcza jednak reprezentację przez pełnomocnika powołanego jednomyślną uchwałą założycieli.

renta, gdyż prokura podlega wpisowi do rejestru przedsiębiorców w KRS⁵⁰. Brak natomiast przeszkód, aby zarząd spółki akcyjnej w organizacji ustanowił pełnomocnika w celu dokonania określonych czynności prawnych.

W obrocie gospodarczym spółka akcyjna w organizacji działa pod własną firmą z dodatkiem „w organizacji”. Firmą spółki w organizacji jest zatem firma przyszłej spółki akcyjnej, która może być obrana dowolnie, przy czym, poza obligatoryjnym dodatkiem wskazującym formę prawną, tj. „spółka akcyjna” będzie identyfikowana dodatkowym oznaczeniem „w organizacji”. Na podstawie przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej (art. 14 ust. 1 u.s.d.g.⁵¹), spółka kapitałowa w organizacji może podjąć działalność gospodarczą przed uzyskaniem wpisu do rejestru. Jeżeli spółka akcyjna w organizacji rozpoczęłaby prowadzenie działalności gospodarczej, należy ją uznać za przedsiębiorcę w rozumieniu przepisu art. 431 k.c.⁵². Spółka w organizacji podlega także opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób prawnych⁵³.

Spółka akcyjna w organizacji powinna posiadać własny rachunek bankowy, na który przed jej rejestracją wpłacane będą wkłady pieniężne wspólników (art. 315 k.s.h.)⁵⁴. Spółka ta staje się również właścicielem nieruchomości wniesionych tytułem wkładu niepieniężnego (posiada tzw. zdolność wierzysto-księgową), nabywa również wszelkie inne prawa wniesione do spółki tytułem wkładu. Spółka akcyjna w organizacji może uzyskać nr REGON, na podstawie przepisów ustawy o statystyce publicznej⁵⁵. Uzyskanie numeru identyfikacji podatkowej NIP przez spółkę akcyjną w organizacji możliwe jest na podstawie przepisu art. 2 ust. 1 ustawy o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników⁵⁶. Spółka akcyjna w organizacji może zostać także pracodawcą, z czym związane są dodatkowe obowiązki, w szczególności zgłoszenie do ZUS⁵⁷.

⁵⁰ A. BARCZAK-OPLUSTIL, K. OPLUSTIL: *Spółki kapitałowe...*, s. 145; K. KAMIŃSKA: *Status prawny...*, s. 40.

⁵¹ Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2004 r. Nr 173, poz. 1807, ze zm.)

⁵² W. POPIOŁEK W: *Kodeks cywilny*. T. 1. Red. K. PIETRZYKOWSKI. Wyd. 6, Warszawa 2011, s. 218; E. GNIEWEK W: *Kodeks cywilny*. Red. E. GNIEWEK. Wyd. 4, Warszawa 2011, s. 99; K. KAMIŃSKA: *Status prawny...*, s. 38.

⁵³ Art. 1 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych z 15 lutego 1992 r. tj. Dz.U. z 2011 r. Nr 74, poz. 397 ze zm.

⁵⁴ Art. 49 ust. 2 p. 2 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe, tj. Dz.U. 2012 r. Nr 1376 ze zm.

⁵⁵ Ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz.U. z 1995 r. Nr 88, poz. 439, ze zm.).

⁵⁶ Ustawa z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników (tj. Dz.U. z 2004 r. Nr 269, poz. 2681, ze zm.)

⁵⁷ Zgodnie z art. 3 ustawy z 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz.U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94 ze zm.) pracodawcą jest jednostka organizacyjna, choćby nie posiadała osobowości prawnej,

W odniesieniu do spółki w organizacji ustawodawca uregulował także odpowiedzialność za zobowiązania zaciągnięte w tym okresie. Zgodnie z przepisem art. 13 § 1 k.s.h., za zobowiązania spółki w organizacji odpowiadają solidarnie spółka oraz osoby, które działały w jej imieniu. Dotyczy to zatem przede wszystkim zarządu spółki, a także założycieli bądź ustanowionego przez nich pełnomocnika. Ponadto, solidarnie ze spółką i osobami działającymi w jej imieniu odpowiadają akcjonariusze do wysokości wartości niewniesionego wkładu na pokrycie objętych akcji (art. 13 § 2 k.s.h.). Odpowiedzialność za zobowiązania spółki w organizacji przewidziana została także na gruncie przepisów ordynacji podatkowej, gdyż zgodnie z przepisem art. 116 OP⁵⁸, za zaległości podatkowe spółki akcyjnej w organizacji odpowiadają solidarnie całym swoim majątkiem członkowie jej zarządu, jeżeli egzekucja z majątku spółki okazała się w całości lub w części bezskuteczna, a w przypadku braku zarządu odpowiada jej pełnomocnik albo wspólnicy (akcjonariusze), jeżeli pełnomocnik nie został powołany.

Reasumując, spółka akcyjna w organizacji jest jednostką organizacyjną niebędącą jeszcze osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, zdolność do czynności prawnych i zdolność sądową, jest zatem podmiotem prawa mogącym na równi występować z innymi uczestnikami obrotu. Ograniczenia dotyczące spółki akcyjnej w organizacji związane są głównie z faktem, że ma ona przejściowy charakter, gdyż jej celem jest utworzenie spółki akcyjnej. Charakterystyczne jest również to, że spółka w organizacji jest podmiotem prawa, który nie jest jeszcze wpisany do rejestru przedsiębiorców, co nie stoi na przeszkodzie temu, aby spółka w organizacji rozpoczęła prowadzenie działalności gospodarczej przed jej wpisem do rejestru. Z chwilą wpisu do rejestru spółka akcyjna w organizacji uzyskuje osobowość prawną, zgodnie z przepisem art. 12 k.s.h. Z tą chwilą spółka akcyjna staje się podmiotem praw i obowiązków spółki w organizacji.

Uwagi końcowe

Powstanie spółki akcyjnej jest procesem złożonym, który obejmuje różne etapy poprzedzające nabycie przez spółkę akcyjną osobowości prawnej. Na etapie wstępnym („przedspółki” akcyjnej w organizacji), rozpoczynającym

jeżeli zatrudnia pracowników. Z kolei na pracodawcy spoczywają obowiązki związane ze zgłoszeniem pracowników do ZUS na podstawie ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2013 r. Nr 1442 ze zm.).

⁵⁸ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa. Dz.U. 2012 r. Nr 749 ze zm.

się podpisaniem statutu, mamy do czynienia z tworzącą się jednostką organizacyjną, która nie posiada jeszcze podmiotowości prawnej. Następnie, z chwilą objęcia wszystkich akcji (albo minimalnej ich liczby określonej w statucie przy widełkowym oznaczeniu kapitału zakładowego), dochodzi do zawiązania spółki akcyjnej w organizacji, która jest jednostką organizacyjną posiadającą podmiotowość prawną. Ostatecznie zaś, z chwilą wpisu do rejestru przedsiębiorców w KRS spółka akcyjna staje się osobą prawną. Złożoność tego procesu pokazuje, że powstanie jednostki organizacyjnej oraz kwestia nadania jej podmiotowości prawnej lub uzyskania statusu osoby prawnej są ze sobą powiązane, ale od siebie niezależne, gdyż to ustawodawca decyduje, w jakim momencie nadać jednostce organizacyjnej podmiotowość prawną, a także, czy zaliczyć ją do osób prawnych. Wyodrębnienie okresu założycielskiego, tzw. przedspółki akcyjnej w organizacji, jako jednostki organizacyjnej nieposiadającej podmiotowości prawnej, uznać moim zdaniem należy za niecelowe. Lepszym rozwiązaniem byłoby powiązanie momentu powstania spółki akcyjnej w organizacji i nadania jej podmiotowości prawnej już z chwilą podpisania statutu. Z tą chwilą bowiem zostaje zawarta pierwsza część umowy założycielskiej, czyli następuje podpisanie statutu przez założycieli, który jest fundamentem funkcjonowania przyszłej spółki akcyjnej. Brak przeszkód prawnych do nadania tworzonej spółce akcyjnej podmiotowości prawnej już z chwilą podpisania statutu, a wręcz wydaje się to uzasadnione, skoro poza podpisaniem statutu założyciele powołują także pierwsze organy spółki, dokonują czynności związanych z wyceną wkładów niepieniężnych. Jednakże w obecnie obowiązującym stanie prawnym założyciele dokonują tych czynności na rzecz mającej w przyszłości powstać spółki, choć wyodrębnia się jednostka organizacyjna, która mogłaby te czynności dokonywać we własnym imieniu, gdyby ustawodawca nadał jej podmiotowość prawną od momentu podpisania statutu. Decyzją ustawodawcy na etapie tworzenia spółki akcyjnej mamy do czynienia z dwoma odrębnymi fazami. Pierwsza faza to okres założycielski, w którym spółka podmiotowości prawnej nie posiada, a dokonywane przez założycieli czynności traktować należy jako działania na rzecz osoby trzeciej. Druga faza to okres spółki w organizacji, w którym spółka posiada już podmiotowość prawną i może dokonywać czynności prawnych we własnym imieniu. Takie zróżnicowanie wywołuje wiele wątpliwości interpretacyjnych w odniesieniu do okresu założycielskiego i charakteru prawnego czynności dokonywanych przez założycieli, dlatego postulować należy zmianę omawianej regulacji i przyznanie podmiotowości prawnej, wraz z zyskaniem statusu spółki w organizacji, tworzonej jednostce organizacyjnej już od momentu podpisania statutu przez założycieli.

Literatura

- BARCZAK-OPLUSTIL A., OPLUSTIL K.: *Spółki kapitałowe w stadium organizacji*. Warszawa 2002.
- BIENIAK J., BIENIAK M., NITA-JAGIELSKI G., OPLUSTIL K., PABIS R., RACHWAŁ A., SPYRA M., SULIŃSKI G., TOFEL M., ZAWŁOCKI R.: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*. Wyd. 1. Warszawa 2011.
- DMOWSKI S., RUDNICKI S.: *Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna*. Wyd. 8. Warszawa 2007.
- FRĄCZKOWIAK J.: *Jednostka organizacyjna jako substrat osoby prawnej i ustawowej*. W: *Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa Profesora Maksymiliana Pazdana*. Red. L. OGIEGŁO, W. POPIOLEK, M. SZPUNAR. Zakamycze 2005.
- FRĄCZKOWIAK J., KIDYBA A., POPIOLEK W., PYZIOŁ W., WITOSZ A.: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*. Red. W. PYZIOŁ. Warszawa 2008.
- FRĄCZKOWIAK J.: *Spółka akcyjna w organizacji*. W: *Prawo prywatne czasu przemian. Księga dedykowana Profesorowi Stanisławowi Sołtysińskiemu*. Poznań 2005.
- GASIŃSKI Ł.: *Charakter prawny statutu spółki*. „Glosa” 2005, nr 3.
- KALWAT T.: *Zaskarżenie umowy spółki zawartej z pokrzywdzeniem wierzycieli*. PPH 2004, nr 2.
- KAMIŃSKA K.: *Status prawny oraz funkcjonowanie spółki akcyjnej w organizacji*. NPN 2013, nr 3.
- KATNER W.J., JANETA J., GAJOWNIK-ZIENKIEWICZ J.: *Przedsiębiorca w organizacji de lege lata i de lege ferenda*. W: *Wpływ europeizacji prawa na instytucje prawa handlowego*. Red. J. KRUCZALAK-JANKOWSKA. Warszawa 2013.
- KIDYBA A.: *Atypowe spółki handlowe*. Wyd. 3. Warszawa 2011.
- KIDYBA A.: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*. T. 2. Wyd. 10. Warszawa 2013.
- Kodeks cywilny. Komentarz*. T. 1. Wyd. 6. Red. K. PIETRZYKOWSKI. Warszawa 2011.
- Kodeks cywilny. Komentarz*. Wyd. 4. Red. E. GNIEWEK. Warszawa 2011.
- KUBAS A.: *Umowa na rzecz osoby trzeciej*. Kraków 1976.
- LITWIŃSKA-WERNER M.: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*. Wyd. 3. Warszawa 2007.
- ŁĘTOWSKA E., DRAPAŁA P., BEDNAREK M.: *Umowy odnoszące się do osób trzecich*. Warszawa 2006.
- MACIĄG M.: *Kilka uwag na temat wniesienia prawa użytkowania wieczystego jako aportu do spółki kapitałowej*. Pr.Spółek 2008, nr 7–8.
- MICHAŁSKI M.: *Spółka akcyjna*. Red. A. KIDYBA. Warszawa 2008.
- MINAS M.: *Aport w spółce kapitałowej*. Gdańsk 2005.
- NAWORSKI J.P., POTRZESZCZ R., SIEMIĄTKOWSKI T., STRZELCZYK K.: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*. T. 3. Red. T. SIEMIĄTKOWSKI, R. POTRZESZCZ. Warszawa 2012.
- NOWACKI A.: *Reprezentacja spółki kapitałowej w organizacji*. Pr.Spółek 2010, nr 10.
- PABIS R.: *Tworzenie spółki akcyjnej*. Cz. 1: Pr.Spółek 2002, nr 1; Cz. 2: Pr.Spółek 2002, nr 2.
- PABIS R.: *Wniesienie aportu (a w szczególności prawa własności nieruchomości lub prawa wieczystego użytkowania) do spółki kapitałowej*. „Rejent” 2006, nr 6.
- PINIOR P.: *Charakter prawny spółek osobowych w stadium organizacji*. Pr.Spółek 2009, nr 7–8.
- POPIOLEK W.: *Akcja — prawo podmiotowe*. Warszawa 2010.
- POTRZESZCZ R.: *Tworzenie spółki kapitałowej w kodeksie spółek handlowych*. PPH 2000, nr 11.
- Prawo spółek*. Red. A. KIDYBA. Warszawa 2013.

- Prawo spółek handlowych*. Red. A. KOCH, J. NAPIERAŁA. Wyd. 3. Warszawa 2011.
- PYZIOŁ W., SZUMAŃSKI A., WEISS I.: *Prawo spółek*. Wyd. 2. Bydgoszcz—Kraków 2004.
- RODZYŃKIEWICZ M.: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*. Wyd. 4. Warszawa 2012.
- SOŁTYSIŃSKI S., SZAJKOWSKI A., SZUMAŃSKI A., SZWAJA J.: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*. T. 3. Wyd. 3. Warszawa 2013.
- SÓJKA T.: *Umowa objęcia akcji*. Warszawa 2012.
- STAŃDO A.: *Statut spółki akcyjnej*. Kraków 2002.
- STRZĘPKA J.A., ZIELIŃSKA E., POPIOŁEK W., PINIOR P.: *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*. Red. J.A. STRZĘPKA. Wyd. 6. Warszawa 2013.
- System Prawa Cywilnego*. T. 1: *Część ogólna*. Red. S. GRZYBOWSKI. Wrocław—Kraków—Warszawa—Gdańsk—Łódź 1985.
- System Prawa Handlowego. Prawo spółek handlowych*. T. 2. Red. S. WŁODYKA. Wyd. 2. Warszawa 2012.
- System Prawa Prywatnego. Prawo spółek kapitałowych*. T. 17B. Red. S. SOŁTYSIŃSKI. Warszawa 2010.
- TAJER M.: *Status prawny zarządu spółki w organizacji*. PPH 2009, nr 2.
- TAJER M.: *Tworzenie spółki akcyjnej — charakter prawny etapu przedspółkowego*. Acta Universitatis Wratislaviensis. „Przegląd Prawa i Administracji” LXIV, 2004.
- TAJER M.: *Związanie spółki akcyjnej i jego charakter prawny*. PPH 2006, nr 7.
- TARSKA M.: *Podmiotowość prawna spółki kapitałowej w organizacji*. PUG 2001, nr 5.
- WIŚNIEWSKI A.W.: *Konstrukcja prawna „niedookreślonego” („widelkowego”) kapitału zakładowego w spółce akcyjnej*. W: *Prawo handlowe XXI wieku. Czas stabilizacji, ewolucji, czy rewolucji*. Księga jubileuszowa Prof. Józefa Okolskiego. Red. M. MODRZEJEWSKA. Warszawa 2010.
- WŁODYKA S.: *Kodeksowe spółki atypowe*. Warszawa 2004.